

MEHNAT TA'LIMI VA TASVIRIY SAN'AT FANLARI INTEGRATSIYASI**Nuriddinova Madina Akaljon qizi***Andijon davlat pedagogika instituti**Email: madinanuriddinova33@gmail.com*

Annatsiya: *Ushbu maqolada mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlari integratsiyasining nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Fanlararo uyg'unlik asosida o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, estetik didi hamda amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, integratsiyalashgan ta'limning samaradorligi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritib berilgan.*

Abstract: *This article discusses the theoretical and practical aspects of the integration of labor education and fine arts. The possibilities of developing students' creative thinking, aesthetic taste, and practical skills through interdisciplinary interaction are analyzed. The effectiveness of integrated education and its importance in the educational process are also highlighted.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты интеграции трудового обучения и изобразительного искусства. Проанализированы возможности развития творческого мышления, эстетического вкуса и практических навыков учащихся на основе межпредметной взаимосвязи. Также раскрывается эффективность интегрированного обучения и его значение в образовательном процессе.*

Kalit so'zlar: *Mehnat ta'limi, tasviriy san'at, integratsiya, fanlararo aloqadorlik, ijodiy fikrlash, estetik tarbiya, amaliy ko'nikmalar, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiyalar, ijodkorlik.*

Ключевые слова: *Трудовое обучение, изобразительное искусство, интеграция, межпредметная связь, творческое мышление, эстетическое воспитание, практические навыки, образовательный процесс, педагогические технологии, творчество.*

Keywords: *Labor education, fine arts, integration, interdisciplinary relationship, creative thinking, aesthetic education, practical skills, educational process, pedagogical technologies, creativity.*

Kirish

Hozirgi kunda ta'lim tizimini takomillashtirish, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish hamda ularda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, fanlararo integratsiyani ta'minlash zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Xususan, mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlarining o'zaro uyg'unligi o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki estetik did, badiiy tafakkur va ijodiy yondashuvni rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Mehnat ta'limi o'quvchilarda turli amaliy faoliyat turlariga oid bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilsa, tasviriy san'at fani ularning badiiy-estetik dunyoqarashini boyitadi, go'zallikni his etish va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Mazkur fanlarning integratsiyasi o'quvchilarning har tomonlama barkamol shaxs bo'lib shakllanishida, ularning mustaqil fikrlash, ijodiy izlanish va amaliy faoliyatga bo'lgan qiziqishlarini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash, fanlararo aloqadorlikni kuchaytirish hamda o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu bois mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlari integratsiyasining nazariy asoslarini o'rganish, uning amaliy imkoniyatlarini tahlil qilish hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rnini aniqlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur maqolada ushbu fanlarning o'zaro bog'liqligi, integratsiyalashgan ta'limning afzalliklari hamda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritib beriladi.

Adabiyotlar tahlili va metadalogiyasi: Mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlari integratsiyasi masalalari ko'plab pedagog va olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, fanlararo aloqadorlikning nazariy asoslari Y.A. Komenskiy, K.D. Ushinskiy hamda V.A. Suxomlinskiy kabi olimlarning ilmiy qarashlarida o'z aksini topgan. Ular ta'lim jarayonida turli fanlarning o'zaro bog'liqligi o'quvchilarning bilimlarni yaxlit holda o'zlashtirishiga xizmat qilishini ta'kidlaganlar. Zamonaviy pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda esa integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, mustaqil faoliyati va amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omillaridan biri sifatida baholanadi.

Tasviriy san'atga oid ilmiy manbalarda kompozitsiya, rangshunoslik, shakl va fazoni idrok etish qonuniyatlari o'quvchilarning estetik madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin egallashi qayd etilgan. Mehnat ta'limiga bag'ishlangan adabiyotlarda esa buyumlarni loyihalash, materiallarga ishlov berish va texnologik jarayonlarni tashkil etish orqali o'quvchilarda amaliy malakalarni rivojlantirish masalalari keng yoritilgan. Ushbu ikki yo'nalishning uyg'unligi natijasida nazariy bilim va amaliy faoliyat o'rtasida uzviy bog'liqlik yuzaga keladi. Mamlakatimizda ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar, xususan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni hamda Davlat ta'lim standartlarida o'quvchilarda tayanch va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirish, ijodkorlikni qo'llab-quvvatlash va fanlararo integratsiyani ta'minlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Bu esa mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlarini o'zaro bog'liq holda o'qitishning dolzarbligini yanada oshiradi. Mazkur tadqiqotda nazariy va empirik tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Jumladan, ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish va tizimlashtirish usullari orqali mehnat ta'limi hamda tasviriy san'at fanlarining integratsion imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, kuzatish metodi yordamida o'quv jarayonida fanlararo yondashuvning qo'llanilish holati tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish va tizimlashtirish usullari orqali mehnat ta'limi hamda tasviriy san'at fanlarining integratsion imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, kuzatish metodi yordamida o'quv jarayonida fanlararo yondashuvning qo'llanilish holati tahlil qilindi. Tadqiqot

metodologiyasining asosini kompetensiyaviy yondashuv, tizimlilik tamoyili va ta'limning uzviylik prinsiplari tashkil etdi.

Tadqiqot davomida o'quvchilarning badiiy-estetik tasavvurlarini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, ularda konstruktiv fikrlashni rivojlantirish hamda ijodiy yondashuvni shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilindi. Olingan nazariy ma'lumotlar va metodologik yondashuvlar mehnat ta'limi hamda tasviriy san'at fanlari integratsiyasining ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini aniqlashga imkon berdi.

Muhokama va natijalar: Tadqiqot davomida mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlarini o'zaro uyg'unlashtirish o'quvchilarning loyihaviy faoliyatini tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Ayniqsa, buyumlarni yaratish jarayonida eskiz tayyorlash, shakl va o'lchamlarni aniqlash, bezak elementlarini tanlash kabi bosqichlarda tasviriy san'atga oid bilimlarning qo'llanilishi o'quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qilishi kuzatildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirish bilan birga, ularning jamoa bilan ishlash, o'z fikrini asoslab berish va muammoli vaziyatlarga yechim topish ko'nikmalarining shakllanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday yondashuv o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish bilan bir qatorda, ularda mehnatsevarlik, mas'uliyat va tartibli kabi sifatlarning rivojlanishiga ham yordam beradi. Shuningdek, o'quv jarayonida turli badiiy materiallar, zamonaviy texnik vositalar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darslarning samaradorligini oshirishi hamda o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishi aniqlandi. Amaliy topshiriqlarning bosqichma-bosqich murakkablashtirib borilishi esa o'quvchilarning individual qobiliyatlarini namoyon etish uchun qulay sharoit yaratadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlarining integratsiyasi o'quvchilarda nafaqat estetik va amaliy bilimlarni, balki texnologik tafakkur, fazoviy tasavvur hamda mahsulotni loyihalashga oid dastlabki ko'nikmalarni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Bunday yondashuv kelajak kasbiy yo'nalishni tanlashda o'quvchilarning qiziqishlari va qobiliyatlarini aniqlash uchun muhim pedagogik asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari asosida fanlararo integratsiyaga asoslangan mashg'ulotlar ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim vosita ekanligi, ularni amaliyotga keng joriy etish esa zamonaviy ta'limning asosiy talablaridan biri ekanligi xulosaga kelindi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlarining o'zaro uyg'unligi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Bunday yondashuv ta'lim jarayonining mazmunini boyitib, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkonini yaratadi. Integratsiyalashgan ta'lim jarayonida o'quvchilarda buyumlarni tahlil qilish, ularning tuzilishini anglash, badiiy yechimlarni tanlash va yaratilayotgan mahsulot sifatiga baho berish ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa ularda ijodiy tashabbuskorlikni rivojlantirish bilan birga, kundalik hayotda uchraydigan turli vazifalarni samarali hal etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shuningdek, fanlarning o'zaro bog'liqligiga asoslangan mashg'ulotlar o'quvchilarning milliy madaniy merosga bo'lgan

qiziqishini kuchaytirish, xalq amaliy san'ati namunalarini o'rganish va ulardan zamonaviy ijodiy faoliyatda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlari integratsiyasini takomillashtirish, darslarda innovatsion metodlardan samarali foydalanish hamda o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda yangi pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish kelgusidagi ilmiy izlanishlarning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi. Demak, mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlari integratsiyasi barkamol, ijodkor va raqobatbardosh shaxsni shakllantirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri bo'lib, uni ta'lim amaliyotida keng qo'llash ta'lim sifatini yanada oshirishga zamin yaratadi.

So'ngi xulosa shuki, mehnat ta'limi va tasviriy san'at fanlarining integratsiyasi o'quvchilarning ijodiy, estetik va amaliy kompetensiyalarini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: O'RQ-637, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2021. – 464 b.
4. Komenskiy Ya.A. Buyuk didaktika. – Toshkent: O'qituvchi, 1975.
5. Ushinskiy K.D. Pedagogik asarlar. – Toshkent: O'qituvchi, 1959.
6. Suxomlinskiy V.A. Bolalarga jonim fido. – Toshkent: O'qituvchi, 1984.
7. Bulatov S.S. O'zbek xalq amaliy bezak san'ati. – Toshkent: Mehnat, 1991.
8. Xasanov R.X. Tasviriy san'at asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2009.
9. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
10. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2006.